

آسیب شناسی تدریس در مدارس چند پایه

زهرا محمد جانی، مینا کیوانی

کارشناسی، علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان

اداره آموزش و پرورش بختگان

zhrazhramhmdjany@gmail.com

کارشناسی، علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان

اداره آموزش و پرورش نی ریز

mina.key32@gmail.com

چکیده

یکی از اشکال آموزش ابتدایی در نظام آموزش و پرورش، آموزش در کلاس های چندپایه است که در آن دانش آموزانی که از نظر سن، توانایی، مهارت و همچنین پایه های تحصیلی متفاوت هستند، همه زیر سقف یک اتاق، توسط یک معلم در تمام طول سال تحصیلی آموزش می بینند. (یک کلاس چندپایه نمادی از تمام برنامه های آموزشی، پرورشی و اداری آموزش و پرورش است. یکی از دغدغه های اساسی در این رابطه ارتقاء کیفیت آموزش در این کلاس ها بوده و است. بر سر راه رسیدن به آموزش مطلوب و بهینه در کلاس های چندپایه همیشه مشکلات و سختی های وجود داشته است و دارد. در جهت حل و رفع آن ها متخصصان تعلیم و تربیت، کارشناسان، مسئولان آموزش و پرورش، پژوهشگران، محققان و معلمان باید فکری اساسی کرده و با مطالعه و شناسایی همه جانبه عوامل دخیل در فرآیند آموزش در کلاس های چندپایه بتوانند گامی مثبت در جهت تسهیل و بهبود روند آموزش در این کلاس ها بردارند. مسلماً همت و فداکاری معلمان دلسوز کلاس های چندپایه و مسئولان دست اندرکار نظام آموزش و پرورش می تواند مشکلات را رفع نموده و یک محیط آموزشی مناسب و قابل استفاده را برای این دانش آموزان فراهم آورد.

کلمات کلیدی: کلاس، چند پایه، چالش، تفاوت فردی

مقدمه

آموزش و پرورش یک حق عمومی است. عملیات مربوط به این حوزه مهم در زمره مسئولیتهای جامعه در کلیت آن و در قلمرو سیاستهای عمومی و دولتی به طور خاص قرار میگیرد که میتواند به عنوان عاملی برای عدالت مورد توجه قرار گیرد چون هیچ جامعه ای بدون آموزش و پرورش استوار نمیتواند سودای برابری و عدالت در سر بپروراند؛ بنابراین شرایط اقلیمی منطقه ای جمعیت کم و بسیار پراکنده مشکلات اقتصادی، نیاز به نیروی کار کودکان به عنوان یک منبع کسب درآمد نمیتواند مانع ارائه خدمات مناسب آموزشی باشد» (آقازاده و فضل، ۱۳۸۴) در نظام آموزش و پرورش هر جامعه ای مدارس ابتدایی از جایگاه والایی برخوردار بوده و به نام های تعلیمات ابتدایی تعلیمات اجباری آموزش همگانی و آموزش عمومی خوانده شده است (شکوهی، ۱۳۸۵). مدیریت کلاس درس از منابع همراه در کلاس درس برای رسیدن به موفقیت استفاده می کند. موفقیت در آموزش تنها زمانی به دست می آید که معلم در جایگاه مدیر کلاس بتواند فرایندهای مدیریت مؤثر را اجرا نماید. مهمترین عامل در موفقیت آموزش، سطح مهارت های مدیریت کلاس درس معلم است. مدیریت کلاس درس از منابع همراه در کلاس درس برای رسیدن به موفقیت استفاده می کند. موفقیت در آموزش تنها زمانی به دست می آید که معلم در جایگاه مدیر کلاس بتواند فرایندهای مدیریت مؤثر را اجرا نماید. مهمترین عامل در موفقیت آموزش، سطح مهارت های مدیریت کلاس درس معلم است.

اگر انتظار است آموزش و پرورش انسان های فردا را تربیت کند ضرورت دارد دانش آموزانی که در مدارس ابتدایی به ویژه مدارس روستایی و دورافتاده تحصیل میکنند مورد توجه قرار گیرند و عناصر و عواملی که در آموزش و یادگیری دانش آموزان مهم هستند مورد غفلت واقع نگردند. در سال ۱۹۹۰ با تشکیل اجلاس تایلند و توافق جهانی برای دسترسی کامل دانش آموزان ابتدایی به آموزش پایه که منجر به نام گذاری این دهه به دهه آموزش برای همه شد نیاز به توسعه کلاس های چند پایه افزایش یافت. (والاس و مئوت، ترجمه زرافشان، ۱۳۸۴). منظور از آموزش چند پایه موقعیت هایی است که در آن دانش آموزانی که از نظر سنی و توانایی گوناگون هستند همه زیر یک سقف آموزش می بینند (آقازاده، ۱۳۹۱). ر آموزش و پرورش شرایط متنوعی در حوزه ی تعلیم و تربیت وجود دارد که متفاوت از یکدیگر بوده و برنامه ریزان به ویژه معلمان به مقتضای شرایط می بایست کار یاددهی و یادگیری را پیش ببرند یکی از این شرایط ویژه وجود مدارس کوچک یا کلاس های چند پایه است. تدریس چندپایه یکی دیگر از اشکال آموزشی است که می تواند نیاز بسیاری از کشورهای مختلف دنیا را در جهت بهبود و توسعه ی فرآیند یادگیری و محو بی سوادی و دست یابی به آموزش و پرورش همگانی برآورده سازد. لزوم توجه به این مدارس و زیر پوشش قراردادن کودکان واجب التعلیم از اهداف و برنامه های آموزشی کشورهای مختلف است. امروزه سیستم های آموزشی به وسیله سن، درجه و سطح دانش آموزان سازماندهی می شوند. این سازماندهی به دو صورت کلاس های تک پایه کلاس بر اساس سن و کالس های چندپایه انجام می پذیرد یکی از ایده آل ترین شرایط کلاس داری، کلاس های تک پایه است، اما بعضی شرایط، سیستم آموزشی را مجاب به تشکیل کلاس های چندپایه می کند. کلاس چندپایه را مکانی تعریف میکنند که در آن بیش از یک گروه از دانش آموزان با سنین متفاوت در یک کلاس و توسط یک معلم آموزش می بینند. در

نقاط مختلف دنیا نام های متفاوتی از جمله تدریس کلاس چند سطحی، کلاس مرکب، کلاس تلفیقی و تدریس نیمه بر آن نهاده اند. در تدریس چندپایه معلم باید از دو یا چند برنامه آموزشی در پایه های مختلف و در یک زمان معین استفاده کند به همین دلیل، کلاس های چندپایه زیاد مطلوب معلمان و مسئولان آموزشی نیست اما در شرایط خاص، استفاده از این کلاس ها ضروری و معقول به نظر می آید. با توجه به تراکم پایین جمعیت، کاهش تعداد ثبت نام دانش آموزان، کمبود تعداد معلمان و دلیل اقتصادی لازم است که رویکرد استفاده از کلاس های چندپایه مد نظر قرار گیرد. کلاس چندپایه کلاسی است که شامل دو یا چند سطح است و مسئولیت اداره آن با یک معلم است. اگرچه در حال حاضر وجود یک کلاس چند پایه چالش ها و مشکلاتی را به همراه دارد اما می توان گفت که یک کلاس چندپایه نمادی از تمام برنامه های آموزشی پرورشی و اداری آموزش و پرورش می باشد. با توجه به شرایط جغرافیایی اقلیمی و منطقه ای روستایی و محروم ایران و کاهش جمعیت دانش آموزی در دوره ابتدایی و امضای عهد نامه داکار به نظر می رسد افزایش کلاس های چند پایه و توجه خاص به بهبود کیفیت آن امری ضروری و اجتناب ناپذیر است گرچه تا کنون به این مهم توجه جدی نشده است اما کنار گذاشتن و بی توجهی به آموزش چندپایه خلاف واقعیت موجود را نشان می دهد (آقازاده و فضلی، ۱۳۸۴). حساسیت فضای حاکم بر اداره و تدریس در کلاس های چندپایه و ضرورت توجه به وضعیت این کلاس ها در ابعاد نیروی انسانی، فضای آموزشی، مزایای تخصصی، امکانات رفاهی و غیره را صد چندان میکند. با توجه به وسعت و گستردگی دوره های ابتدایی مخصوصاً در نقاط محروم و صعب العبور روستایی و عشایری و همچنین کاهش جمعیت دانش آموزی در دوره ابتدایی در روستاها برخی کلاس ها با وجود حداقل ۵ نفر در پنج پایه اول تا ششم به صورت مختلط تشکیل می شوند افزایش کلاس های چندپایه اجتناب ناپذیر است. مسائلی مانند مهاجرت روستائیان، تعصبات قومی، بالا رفتن سن ازدواج، کاهش جمعیت، پراکندگی روستاها، عدم تامین نیروی انسانی مجرب و افزایش نرخ تکرار پایه باعث شده کلاس های چندپایه در مناطق روستایی کشور گسترش یابد. شواهد فراوانی پیرامون چالش ها و مشکلات آموزش در کلاس های چندپایه نسبت به آموزش در کلاس های تک پایه به چشم میخورد. بر اساس منشور حقوق بشر سازمان ملل متحد دسترسی به آموزش، پایه کماکان یکی از حقوق لاینفک انسان محسوب میشود، امروزه حرکت کیفی به سمت آموزش های بهینه و کارآمد در نظام های تعلیم و تربیت امری بدیهی و ضروری به شمار می رود و یکی از عوامل مهم پیشرفت و توسعه ی هر جامعه ای اساساً منابع و نیروی انسانی و چگونگی تربیت آنها است. تعلیم و تربیت دانش آموزان رسالتی خطیر و بزرگ است که نظام آموزشی کشور با تشکیل مدارس در قالب کلاس های تک پایه تخصصی و چندپایه به انجام این امر می پردازد. بشیری حدادان (۱۳۹۲) در پژوهشی به توصیف تجارب و ادراک معلمان و کارشناسان از آموزش در کلاس های چندپایه در دوره های ابتدایی مناطق روستایی کلیر در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ پرداخته است. یافته های به دست آمده از تجارب و ادراک معلمان چندپایه و کارشناسان آموزشی نشان داد: کیفیت آموزش به دلیل عدم آگاهی معلمان با روش های تدریس ویژه این کلاس ها و برگزار نشدن دوره های آموزشی ویژه چندپایه پایین بوده و با مشکلات متعددی مواجه است که از مهمترین آن ها نداشتن دوره های آموزشی ویژه چندپایه، ضعف بنیه ی علمی دانش آموزان چندپایه، کمبود وقت آموزشی، کمبود سرانه، کمبود امکانات و وسایل کمک آموزشی، مختلط بودن دانش آموزان، کم اهمیت شدن برخی دروس، دو زبانه بودن دانش آموزان و عدم نظارت و توجه مسئولین و کارشناسان است. در مورد

مشکلات مربوط به معلمان چندپایه، معلمان و کارشناسان عقیده دارند که معلمان چندپایه کمترین آموزش را دیده اند، امتیاز ویژه‌های نسبت به سایر معلمان ندارند. در کنار این چالش ها براساس یافته های به دست آمده، این کلاس برای معلمان محاسنی از قبیل: کسب تجربه، افزایش توانایی حرفه ای و برای دانش آموزان استفاده کردن از اطلاعات یکدیگر، یادگیری آداب اجتماعی، ایجاد پیش زمینه برای دانش آموزان پایه های پایین تر و مروری برای دانش آموزان پایه های بالاتر را به دنبال دارد. چالشی که همواره معلمان کلاس های چند پایه با آن مواجه هستند برطرف کردن نیازهای فراگیران در یک کلاس درس با سطوح مختلف تحصیلی است چرا که این دانش آموزان از توانایی ها سطوح، پیشرفت رشد اجتماعی و جسمانی متفاوتی برخوردارند، در نتیجه وقت و انرژی بیشتری از معلم خواهد گرفت از همین رو معلمان کلاس های چند پایه باید از تجربه مهارت و تدبیر لازم برخوردار باشند (نادی و کاظمی، ۱۳۸۴) در تجارب جهانی ویتنام از جمله کشورهایی است که منابع قابل توجهی را صرف گسترش کلاس های چندپایه نموده است؛ و آموزش چند پایه را به عنوان یک روش آموزشی به رسمیت شناخته و خواستار ارتقای گسترده ی آن شده است. (سلیمانی و حدادیان و شهرابی، ۱۳۸۹). بررسی ها در ایالات مختلف آمریکا نشان می دهند در بسیاری از مدرسه ها معلمان پیشنهاد ادغام کلاس ها را کرده اند و حتی دیوار کلاس ها را برداشته اند؛ زیرا معتقدند افرادی که در جامعه و خانواده زندگی می کنند، چندان حساس نیستند و آموزش باید نمونه ای از زندگی واقعی باشد (فضلی، ۱۳۸۲). سیمون ویمن در تحقیقی که در سال ۱۹۹۵ منتشر کرد، بررسی تأثیرات کلاس های چندپایه در کالیفرنیا نشان می دهد، این کلاس ها ضمن این که فرصت خوبی برای انجام کارگروهی و برقراری ارتباط دانش آموزان با یکدیگر فراهم میکنند، رشد اجتماعی و درک متقابل آنان را نیز بالا می برند و زمینه ساز دوستی با دانش آموزان پایه های دیگر هستند. (فضلی، ۱۳۸۹) پژوهشی که با موضوع مقایسه ی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه ی دوم ابتدایی کلاس های چندپایه با دانش آموزان مدارس عادی در مهارت های زبان فارسی انجام شده است نشان می دهد که عملکرد دانش آموزان پایه ی دوم ابتدایی کلاس های چندپایه در سایر مهارت ها مهارت خواندن مهارت گوش کردن و صحبت کردن و مهارت (املا) بهتر از دانش آموزان مدارس عادی بوده است همچنین در کلاس های چند پایه علاوه بر توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان به آنان اجازه داده می شود که متناسب با سطح رشد خود پیشرفت کنند؛ افزون بر آن دانش آموزان این کلاس ها کمتر احساس رقابت دارند (عزیزی و پناهی، ۱۳۹۲). شواهد تجربی نشان می دهد که در ایران آموزش چند پایه چندان مورد توجه مسئولان نیست. به نظر می رسد این بی مهری به دلیل احاطه ی الگوی فعلی آموزش ابتدایی کلاس های تک پایه است. در صورتی اگر قرار باشد؛ آموزش چند پایه از قید و بندهای نظام فعلی آزاد شود و زمام امور را به عنوان یک روش آموزشی معتبر در دست بگیرد، نیازمند یک تغییر الگوست (سلیمانی و حدادیان و شهرابی، ۱۳۸۹). ۱. توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی، تشکیل کلاس های چندپایه در دوره ابتدایی با امکانات آموزشی و رفاهی بسیار پایین واقعیتی است که نباید نادیده گرفته شود؛ چراکه کاهش جمعیت روستاها به دلیل خشکسالی و مهاجرت روستاییان به شهر، موجب کاهش جمعیت دانش آموزی و در نتیجه افزایش کلاس های چندپایه شده است و تنها دبستان های روستاهای پرجمعیت و مراکز بخش ها دارای کلاس های تکپایه می باشند. لذا اهتمام به این مهم باید به عنوان بخش مهمی از وظیفه محققان و متصدیان تلقی شود. با توجه به این موارد و تعداد زیاد کلاس های چند پایه مسئله مطرح شده این است که آیا آموزش با توجه به شرایط خاص این کلاس ها، محرومیت ها و کمبودهای شدید

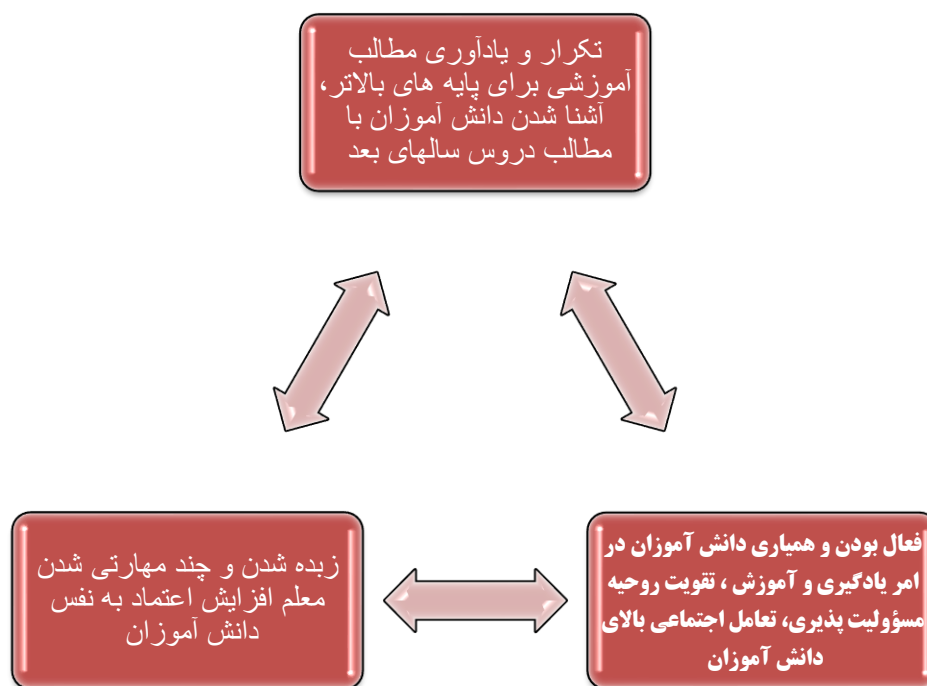

می تواند به شکل مطلوب اجرا شود؟ آیا اهداف آموزشی موردنظر نظام آموزشی در کلاس های چندپایه به نحو مطلوب تحقق پیدا میکند؟ آیا دانش آموز حاضر در کلاس های دوپایه، سه پایه یا بیشتر می تواند به یادگیری مطلوب دست یابد و دروس را به خوبی یاد بگیرد؟ پژوهشهای انجام شده در مورد اثربخشی تدریس کلاس های چندپایه، حاکی از آن است که اگر کار خوب انجام شود، دانش آموزان نتایجی برابر یا گاهی بهتر از کلاس های تک پایه به دست می آورند. اهمیت پژوهش حاضر از لحاظ نظری: تأکیدی بر اهمیت آموزش در کلاس های چندپایه، به عنوان یکی از اشکال آموزش ابتدایی در نظام آموزش و پرورش است که می تواند نیاز کشور را در جهت محو بی سواد و دست یابی به آموزش و پرورش عمومی برآورده سازد. از لحاظ کاربردی نتیجه پژوهش حاضر را می توان به برنامه ریزان آموزشی، برنامه ریزان درسی و مدیران و مسئولان مدارس و مجریان نظام آموزشی بخصوص معلمان از روش های مختلف مانند بروشور، همایش ها، دوره ها و ... ارائه داد و آن ها را از رویکردهای مفید و اثربخش آگاه و به کار بست آن ها تشویق کرد.

نمودار ۱-چالش و مشکلات کلاس چند پایه

در نمودار فوق چالش و مشکلات آموزش در کلاس های چند پایه به چهار دسته کلی تقسیم شده است که هر کدام از این موارد خود شامل زیر موقوله های هستند و معلم را باچالش های اساسی مواجه می کند. آموزگاران کلاس های چند پایه معمولاً به عنوان مدیر آموزگار مشغول به فعالیت هستند که خود زمان زیادی را از معلم (در نقش اجرایی مدیر) میگیرد.

نمودار ۲_محاسن کلاس های چند پایه

چالش ها در کلاس های چندپایه دارای دو مؤلفه ازجمله: چالش های اصلی آموزشی و چالش های جانبی غیر آموزشی می باشد. معلمان در ارتباط با چالش های آموزشی در کلاس مقوله هایی ازجمله: کمبود زمان آموزش، فقدان تجهیزات و وسایل کمک آموزشی، کم اهمیت شدن برخی دروس، ضعف بنیه علمی دانش آموزان، تفاوت سنی دانش آموزان، مختلط بودن دانش آموزان، حجم زیاد محتوای کتب درسی، دوزبانه بودن دانش آموزان و نبود برنامه درسی مناسب را می توان نام برد. دانش آموزان دوزبانه مناطق محروم روستایی کلاس های چندپایه هنگام ورود به مدرسه که با زبان فارسی آشنایی ندارند، در جریان یادگیری، خواندن، بیان کردن، درک مطلب و ساختن مفاهیم جدید به ویژه، در سال های نخستین دبستان با مشکلاتی مواجه خواهند شد و امکان دارد این مشکلات به افت تحصیلی آنها منجر گردد. بر اساس یافته های این پژوهش، دانش آموزان مناطق محروم روستایی کلاس های چندپایه به محض ورود به مدرسه خود را با زبان فارسی که زبان رسمی آموزش و پرورش است مواجه می بینند. اینگونه دانش آموزان بدون توجه به اینکه تا چه حد با زبان فارسی آشنایی دارند، مجبور می شوند به زبان فارسی بخوانند، بنویسند، صحبت کنند و حتی مفهوم سازی و فکر کنند. در صورتی که زبان مادری آن ها چیز دیگری است. زبان شناسان و روانشناسان، آثار منفی ناشی از تداخل و انتقال دوزبانگی را اینگونه استدلال می کنند که وقتی شخص در حال یادگیری موضوع جدیدی است، عناصر مربوط به دو موضوع با هم تداخل پیدا می کنند و گاه آموخته های پیشین، مزاحم آموختن جدید می شود و گاه موضوع دوم مانع آموختن یا به یادآوردن موضوع نخست می گردد. این حالت زمانی رخ میدهد که

دو موضوع یادگیری به میزان زیادی متفاوت باشند. (نوراللهی، ۱۳۹۳) تفاوت سنی دانش آموزان در کلاس های چندپایه یکی از معضالت و مشکلات اصلی معلم است. در یک کلاس شش پایه در دوره ابتدایی، دانش آموزان بین ۶ تا ۱۴ ساله حضور دارند. این دانش آموزان دوره های مختلف رشد جسمی و فکری را با نیازهای متفاوت می گذرانند و همچنین این نیازها در هر گروه سنی و جنسی متفاوت است. فقدان امکانات و تجهیزات کمک آموزشی یکی دیگر از مشکلات اصلی کلاس های چندپایه به شمار می رود. اثرات استفاده از تجهیزات آموزشی. در افزایش کیفیت فرایند یاددهی - یادگیری برکسی پوشیده نیست اما کلاس های چندپایه طبق نظر معلمان مورد مصاحبه به دو دلیل فاقد آن هستند؛ پایین بودن سرانه دانش آموزی و در اولویت قرار نداشتن مدارس چندپایه در هنگام توزیع وسایل آموزشی رایگان از جانب اداره. کمبود تجهیزات و وسایل کمک آموزشی شاید در مدارس شهری هم زیاد باشد، اما در مدارس روستایی دارای کلاس های چندپایه چشم گیرتر است. برخی از این مدارس حتی از میز و تخته مناسب که از ضروریات اولیه و اساسی یک محیط آموزشی است برخوردار نیستند. نبود کادر آموزش دیده و کمبود آموزش های ضمن خدمت از جمله جالش های دیگر هستند، این دیدگاه که معلمان آموزش دیده برای تدریس تک پایه به طور خودکار می توانند در کلاس های چندپایه تدریس کنند، غیرقابل قبول است و مخصوصاً که گاه از کم تجربه ترین افراد در دسترس (سرباز معلم، معلمان با سابقه تدریس کم و تجربه کم و معلمان با رشته های تخصصی غیر مرتبط) برای اداره و آموزش در این کلاس ها استفاده می شود. معلمان فارغ التحصیل از مراکز تربیت معلم هم برای تدریس در این کلاس ها، آمادگی، اطلاعات و تجربه مطلوب و مناسب را ندارند، زیرا از آموزش مطلوبی که زمینه ساز تجربه عملی و تفکر درباره ی تدریس چندپایه باشد برخوردار نبوده اند. از سوی دیگر برای معلمان چندپایه آموزش و دوره های ضمن خدمت جداگانه وجود ندارد. با تکیه بر یافته های پژوهش میتوان گفت نامناسب بودن فضا، آموزش در کلاس های چندپایه را با مشکل مواجه می سازد. درصد قابل توجهی از کلاس های چندپایه مدارس روستایی از لحاظ میزان فضا برای هر فراگیر، طرز قرار دادن میز و نیمکت ها، جهت نور، رنگ و کیفیت دیوار کلاس، سقف کلاس کیفیت نامناسب دارند. نامناسب بودن فضا از جمله محورهای اساسی ایجاد مشکلات و موانع روش های تدریس به صورت نوین می باشد.

بحث و نتیجه گیری

یکی از اشکال آموزش ابتدایی در نظام آموزش و پرورش، آموزش در کلاس های چندپایه است که در آن دانش آموزانی که از نظر سن، توانایی، مهارت و همچنین پایه های تحصیلی متفاوت هستند، همه زیر سقف یک اتاق، توسط یک معلم در تمام طول سال تحصیلی آموزش می بینند. (یک کلاس چندپایه نمادی از تمام برنامه های آموزشی، پرورشی و اداری آموزش و پرورش است. یکی از دغدغه های اساسی در این رابطه ارتقاء کیفیت آموزش در این کلاس ها بوده و است. بر سر راه رسیدن به آموزش مطلوب و بهینه در کلاس های چندپایه همیشه مشکلات و سختی های وجود داشته است و دارد. در جهت حل و رفع آن ها متخصصان تعلیم و تربیت، کارشناسان، مسئولان آموزش و پرورش، پژوهشگران، محققان و معلمان باید فکری

اساسی کرده و با مطالعه و شناسایی همه جانبه عوامل دخیل در فرآیند آموزش در کلاس های چندپایه بتوانند گامی مثبت در جهت تسهیل و بهبود روند آموزش در این کلاس ها بردارند. مسلماً همت و فداکاری معلمان دلسوز کلاس های چندپایه و مسئولان دست اندرکار نظام آموزش و پرورش می تواند مشکلات را رفع نموده و یک محیط آموزشی مناسب و قابل استفاده را برای این دانش آموزان فراهم آورد. آموزش در این کلاس ها ی اگرچه توأم بامشکلات، محدودیت ها، معایب و نقاط ضعف است. ولی نباید از نقاط قوت و محاسن آموزش در این کلاس ها چشم پوشی نمود، از جمله این محاسن: تکرار و یادآوری مطالب سال های قبل، فعال بودن و همیاری دانش آموزان در امر یادگیری، تقویت روحیه مسولیت پذیری، تعامل اجتماعی بالای دانش آموزان، آشنایی با مطالب سال بعد، زنده شدن و چند مهارتی شدن معلم، افزایش اعتماد به نفس دانش آموزان است. معلم برای حداکثر استفاده دانش آموزان از مزایای آموزش بهتر است دانش آموزان را تشویق کند تا با همیاری یکدیگر و به صورت مشارکتی به یادگیری بپردازند. از این طریق تعاملات اجتماعی دانش آموزان به دلیل داشتن تعامل با دوستان خود در کلاس که از سنین متفاوت هستند افزایش می یابد در چنین محیطی دانش آموز، فردی فعال، پویا و مسئول می باشد.

منابع

- آقازاده، محرم؛ فضلی، رخساره (۱۳۸۴). راهنمای آموزش در کالسهای درس چندپایه. تهران: آبیژ.
- آقازاده، محرم (۱۳۹۱). تحلیل وضع موجود اجرای برنامه درسی در کلاس های درس چندپایه و ارائه الگوی عملی کیفیت بخشی در این زمینه. طرح پژوهشی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی دفتر برنامه ریزی و تالیف کتاب های درسی.
- بشیری حدادان، کلثوم (۱۳۹۲). توصیف تجارب و ادراک معلمان و کارشناسان از آموزش در کالسهای چندپایه دوره ابتدایی مناطق روستایی کلیر. دو فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه شاهد، سال بیست و دوم، پاییز و زمستان ۹۴، دوره جدید شماره ۷
- سلیمانی، نادر و حدادیان احمد و، شهرابی کاظم (۱۳۸۹) بررسی و مقایسه پیشرفت تحصیلی و مهارت های اجتماعی دانش آموزان کلاس های چند پایه و عادی در مدارس ابتدایی فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار.

- عزیزی، نعمت اله و حسین پناهی خلیل (۱۳۹۲) مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه دوم ابتدایی کلاس های چندپایه با دانش آموزان مدارس عادی در مهارت های زبان فارسی فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد
- فضلی، رخساره (۱۳۸۹) فضای کلاس و کیفیت آموزشی تأملی درباره ارتقای کیفیت). رشد آموزش ابتدایی (پروند)
- نوراللهی، بهمن (۱۳۹۳). عوامل موفقیت در کلاس های چندپایه. اردبیل: انتشارات باغ رضوان.
- والس، جان سزیر ؛ مئوت، جی. بی (۱۳۸۴). کتاب راهنما برای معلمان چند پایه. ترجمه: علی زرافشان. تهران : انتشارات مدرسه